

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 19.12.2007
COM(2007) 825 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

**Ceturtais progressa ziņojums
par Černobiļas reaktora pārseguma fonda īstenošanu
2007. gada septembrī**

{SEC(2007) 1701}

1. IEVADS

Černobiļas atomelektrostacija (ČAES) atrodas 110 km uz ziemeļiem no Kijevas, un tās celtniecība sākās 20. gadsimta septiņdesmitajos gados. Līdz 1983. gadam darbojās četri bloki, kas ražoja aptuveni 10 procentus Ukrainas elektroenerģijas. Avārijas laikā tika celti vēl divi papildu bloki. Iedzīvotāju skaits tuvējā Černobiļas pilsētā bija 12 500 cilvēku.

Pēc 1986. gada 26. aprīļa avārijas no Černobiļas apkaimes evakuēja aptuveni 200 000 cilvēku, un ārkārtīgas bīstamības apstākļos uzbūvēja pārsegumu (dažreiz dēvētu par „sarkofāgu”), kas aptvēra ČAES 4. bloka paliekas. 1., 2. un 3. bloku (kas atrodas blakus 4. blokam) atkal sāka darbināt, radot bailes par vēl vienu avāriju.

Lielā septiņnieka valstis un Eiropas Komisija (EK) uzņēmās vadību palīdzības sniegšanā, lai mazinātu avārijas sekas. Saprašanās memorands starp Lielo septiņnieku, EK un Ukrainu par Černobiļas AES slēgšanu¹ līdz 2000. gadam atspoguļo šo apņemšanos, un Komisijai ir bijusi nozīmīga loma tās izpildē ar *TACIS* programmas starpniecību. Lielais septiņnieks (tagad Lielais astoņnieks) un Komisija vairākās augstākā līmeņa sanāksmēs ir atkārtoti apstiprinājuši nodomu turpināt savu atbalstu.

Pārsegums nebija paredzēts kā pastāvīgs risinājums, un faktiski tas kļuva aizvien nedrošāks, stāvoklim pasliktinoties tiktāl, ka tajā sāka iekļūt lietus ūdens. Pastāvēja risks, ka tas var sagrūt seismisko traucējumu, ekstrēmu laika apstākļu vai struktūras turpmākas pasliktināšanās dēļ. Iespēja saindēt apkārtējo vidi pastāvēs tikmēr, kamēr augsti radioaktīvais materiāls zem pārseguma nebūs pienācīgi izolēts no vides.

Starptautisku ekspertu grupa no ES, ASV, Japānas un Ukrainas 1997. gada maijā pabeidza starpnozaru celtniecības pārvaldības programmu, ko nosauca par Pārseguma izveides plānu (*Shelter Implementation Plan; SIP*). Minētais plāns paredzēja koriģējošu darbu pie pārseguma, lai padarītu to fiziski stabilu un videi drošu. Tajā pašā gadā Lielais septiņnieks, Komisija un citi donori lūdza, lai Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB) izveido Černobiļas reaktora pārseguma fondu (*Chernobyl Shelter Fund; CSF*) Pārseguma izveides plāna finansēšanai.

2007. gadā, desmit gadus pēc vienošanās par *SIP* starp Lielo septiņnieku, EK un Ukrainu, un tās sākšanu, vairākums tās uzdevumu ir izpildīti. Prasītā teritorijas infrastruktūra un iekārtas ir uzceltas, un pārseguma stabilizācija ir pabeigta. Tas ļauj sākt Jaunā drošā iezogojuma (*New Safe Confinement; NSC*) celtniecību, kas būs pēdējais lielais celtniecības projekts teritorijā.

Sākotnējās paredzamās *SIP* izmaksas (ko aprēķināja 1997. gadā) bija aptuveni 758 miljoni ASV dolāru (768 miljoni ASV dolāru, ja ieskaita licencēšanas atbalstu), un celtniecības laiks – septiņi gadi (no 1998. līdz 2005. gadam). Pirmā līdzekļu ieguldītāju konference, lai piesaistītu nepieciešamos līdzekļus, notika Ņujorkā 1997. gada novembrī. Divdesmit piecas valstis apsolīja apmēram 400 miljonus ASV

¹ Saprašanās memorands starp Lielā septiņnieka valstu valdībām, Eiropas Kopienu Komisiju un Ukrainas valdību par Černobiļas atomelektrostācijas slēgšanu, sastādīts Otavā 1995. gada 20. decembrī.

dolāru, ieskaitot Ukrainas ieguldījumu natūrā 50 miljonu ASV dolāru apmērā. Ar minēto summu pietika, lai veiktu darbu pie pirmajiem *SIP* uzdevumiem. Projekts faktiski sākās 1998. gada aprīlī ar Projekta pārvaldības vienības (*Project Management Unit; PMU*) izveidi.

Padomes 1998. gada 5. jūnija Lēmums 98/381/EK par Kopienas ieguldījumu Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankā un Černobiļas reaktora pārseguma fonda izveidi² nodrošināja tiesisko pamatu Kopienas apsolīto 100 miljonu ASV dolāru ieguldījumam *CSF*, ko tā veica 1997. gadā Lielā septiņnieka augstākā līmeņa sanāksmes laikā Denverā. Apolīto summu samaksāja 1999./2000. gadā no *TACIS* budžeta.

Otrā līdzekļu ieguldītāju konference notika 2000. gada jūlijā Berlīnē. 22 valstis apsolīja aptuveni 320 miljonus ASV dolāru, līdz ar to kopējā abās konferencēs apsolītā summa gandrīz sastādīja paredzētās izmaksas 768 miljonu ASV dolāru apmērā. Kopiena apsolīja otru ieguldījumu 100 miljonu euro apmērā, ko apstiprināja ar Padomes Lēmumu 2001/824/EK³.

PMU 2003. gadā iesniedza pārskatītu grafiku un pirmo izmaksu tāmi, kuras pamatā bija pabeigto projektu faktiskās izmaksas un notiekošu projektu līgumu vērtības, kas sasniedza aptuveni 1,091 miljonu ASV dolāru. ERAB kā fonda pārvaldiece brīdināja, ka vajadzīgs papildinājums, ja vēlas saglabāt jauno grafiku. Jaunā tāme kalpoja par pamatu donoru papildu apsolījumiem Londonā 2005. gada maijā. Ņemot vērā vēsturisko sloga sadalījumu, Komisija apsolīja papildu 49,1 miljonu euro, tādējādi Komisijas kopējais ieguldījums fondā uz šo brīdi ir apmēram 240 miljoni euro. Tomēr sakarā ar kavējumiem, darbaspēka un materiālu cenu pieaugumu un izmaksu palielināšanos vēlāk ieguldītāju sapulcei paziņoja par ievērojamu izmaksu palielināšanos salīdzinājumā ar pirmo izmaksu tāmi (skatīt tālāk).

Atbilstīgi 3. pantam Padomes Lēmumā 98/381/EK un 4. pantam Padomes Lēmumā 2006/908/EK par Kopienas ieguldījumiem ERAB Černobiļas reaktora pārseguma fondā Komisijai jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei progresa ziņojumi par tā izveidi. Tādi ziņojumi tika iesniegti 1999. gada oktobrī⁴, 2001. gada septembrī⁵ un 2003. gada decembrī⁶. Šis ziņojums atjaunina iepriekšējos, pamatojoties galvenokārt uz progresu, par ko paziņots ieguldītāju sapulcei, un citu Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas sniegto informāciju⁷.

2. POLITISKIE UN INSTITUCIONĀLIE JAUTĀJUMI

Bieži ir pieminēts, ka stabila institucionālā vide un kompetenta pārvaldība ir būtiskas *SIP* kārtīgai un savlaicīgai izveidei. Tomēr, ņemot vērā projektu politisko redzamību, iesaistītās summas un dažādās darba kārtības, grūtības bija neizbēgamas. Turklāt, *SIP* unikālo aspektu dēļ tam bija vajadzīgs īpašs licencēšanas process un tiesību akti.

² OV L 171, 17.6.1998., 31. lpp.

³ OV L 308, 27.11.2001., 25. lpp.

⁴ COM(1999) 470, 12.10.1999.

⁵ COM(2001) 251, 29.5.2001.

⁶ COM(2004) 481, 14.5.2004.

⁷ Šā ziņojuma paplašināta versija kopā ar pielikumiem ir pievienota šim dokumentam.

Jau ļoti agrā posmā tika atzīts, ka ir nepieciešams, lai atbildību uzņemtos Ukrainas administrācija augstākajā līmenī. Šajā sakarā tika veikti praktiski pasākumi, Ukraina kļuva par pilntiesīgu sapulces dalībnieci, un Apvienotā Ukrainas un ERAB komiteja tika iekļauta *CSF* noteikumos. Pamatnolīgums starp ERAB un Ukrainu, ko noslēdza 1997. gadā un ko Ukrainas Parlaments ratificēja 1998. gadā, radīja tiesisko pamatu *CSF* darbībai Ukrainā. Minētie pasākumi izveidoja stingru pamatu, bet biežās valdību un augstākā līmeņa administrācijas maiņas padarīja par neiespējamu uzturēt vadības nepārtrauktību, institucionālo atmiņu un prasīto stabilitāti.

Viens īpašs faktors, kas radīja nopietnas bažas, bija administratīvās atbildības par ČAES pāriešana no Degvielas un enerģētikas ministrijas uz Ārkārtas situāciju ministriju 2005. gadā. Lai gan tā bija Ukrainas iekšējā lieta, tādējādi tika zaudēta pieredze un institucionālā atmiņa, kas neizbēgami radīja traucējumus.

2006. gadā konkursa process par *NSC* radīja strīdus. Sūdzību izskatīšana un plašas diskusijas pirms līguma piešķiršanas, jo īpaši ar Ukrainas pusi, radīja vairāk nekā viena gada nokavējumu, kas izraisīja ievērojamu izmaksu palielināšanos cenu un pārvaldības izmaksu pieauguma dēļ. Donori ieņēma stingru nostāju, ka ir jāievēro *CSF* noteikumi un nav pieļaujamas atkāpes no konkursa procesa rezultātiem pēc tam, kad ir secināts, ka konkursa norisē pārkāpumu nav bijis.

Licencēšanas pieeja *SIP* arī ir atzīta par būtisku projekta atbilstošai īstenošanai. Ministru kabinets 2003. gadā apstiprināja dekrētu par *SIP* regulējuma pārskatiem un apstiprinājumiem - „*SIP* izveides rīkojums”. 2004. gada vidū tam sekoja turpmāks dekrēts, kas vienkāršoja sertificēšanas procedūru aprīkojumam, ko iepirka saskaņā ar *CSF*.

Institucionālā vide ir bijusi viens no galvenajiem Černobiļas projektu kavējumu iemesliem. Sagaidāms, ka gadu gaitā gūtā pieredze un tas, ka ir pieņemti vairums svarīgo lēmumu attiecībā uz *SIP*, projekta darbību nākotnē darīs vienmērīgāku. Tomēr *NSC* projekts, kas pārstāv aptuveni pusi *SIP* izmaksu, ir vēl jāsāk. Jebkuri kavējumi, jo īpaši celtniecības posmā, būtu ļoti dārgi, tāpēc visām iesaistītajām personām jābūt ļoti uzmanīgām, lai tūlīt varētu risināt un samazināt jebkuru iespējamo sarežģītību ietekmi.

3. *SIP* ĪSTENOŠANAS GAITA

3.1. Dotāciju līgumi

CSF finanšu saistības ir noteiktas ar dotāciju līgumiem, kas noslēgti starp banku un Ukrainas saņēmējiem. Saņēmējs var izvietot līgumus atbilstīgi saskaņotām piešķirumu shēmām saskaņā ar ERAB iepirkumu politiku un noteikumiem. Banka uzrauga atbilstību un izsniedz līdzekļus tieši līgumslēdzējiem; bankas Kodoldrošības nodaļa un saņēmēja *PMU* nodrošina kontroles papildu līmeni. Līdz šim ERAB ir noslēgusi 8 dotāciju līgumus.

Līdz 2007. gada 30. jūnijam dotāciju līgumiem ir piešķirti 457 miljoni euro. 2007. gada 17. jūlija sapulce apstiprināja dotāciju 330 miljonu euro apmērā Dotāciju līgumam Nr. 8 un atļāva bankai piešķirt jaunus ieguldījumus minētajam dotāciju līgumam, līdz tiek sasniegta summa 490 miljonu euro apmērā.

Līdz 2007. gada jūlijam septiņu sākotnējo dotāciju līgumu ietvaros ir noslēgti 138 līgumi 356 miljonu euro apmērā, no kuriem 86 ir izpildīti.

3.2. Stabilizācija un citi projekti

Reaktora pārsegums, kas izolēja augsta līmeņa radiācijas avotus un apglabāja iznīcinātā 4. bloka reaktora paliekas, tika pabeigts līdz 1986. gada novembra beigām. Daži strukturālie elementi tika sabojāti un parādījās plaisas, norādot uz potenciālu sabrukuma risku. Lai samazinātu tādu risku, 2004. gada jūlijā tika noslēgts līgums ar kādu Ukrainas-Krievijas konsorciju (ko vada Krievijas *Atomstroyexport*), lai veiktu stabilizācijas pasākumus. Tas samazinās sabrukšanas risku nākamajos 10-15 gados – līdz laikam, kad reaktora pārsegums tiks iekļauts NSC un notiks nestabilāko daļu nojaukšana.

Stabilizācijas darbs sākās 2004. gada novembrī un tika pabeigts saskaņā ar grafiku un iekļaujoties budžetā līdz 2007. gada sākumam. Tas bija ievērojams sasniegums, ņemot vērā grūtos apstākļus reaktora pārseguma iekšpusē (pieejamība, gruveši, augsts radiācijas līmenis un turpmāko notikumu neprognozējamība). Pats svarīgākais bija samazināt personāla pakļautību radiācijai; to sasniedza pēc rūpīga plāna, apmācot un pasargājot, kā arī tādējādi, ka strukturālo elementu montāžu veica tīrā vietā būvniecības teritorijā.

ERAB paziņoja arī, ka ir sasniegts ievērojams progress attiecībā uz infrastruktūras projektiem.

3.3. Jaunais drošais iežogojums (NSC)

Jaunais drošais iežogojums (NSC) ir arkveidīgas struktūras nosaukums, ko samontēs drošā teritorijā pie 4. bloka un tad pārslidinās pāri vecajam reaktora pārsegumam. Paredzēts, ka tas izolēs radioaktīvo materiālu no vides līdz 100 gadiem. Tas arī saturēs aprīkojumu un iekārtas, lai vajadzības gadījumā demontētu esošo pārsegumu un aizvāktu degvielu saturošos materiālus (*Fuel Containing Material; FCM*).

Konkursa procedūra par NSC ieilga. Projekta izstrādes grupa pabeidza detalizētā projekta un būvniecības konkursa dokumentu kopuma sagatavošanu līdz 2003. gada jūnijam, tomēr vienošanos par galīgo konkursu pieņēma tikai 2004. gada martā, kad tika izsludināti uzaicinājumi iesniegt tehniskos priekšlikumus. 2004. gada novembrī tika saņemti trīs priekšlikumi. Pēc ārkārtīgi rūpīga tehnisko un normatīvo prasību skaidrojuma, ņemot vērā to ietekmi uz izpildes grafiku un cenām, divus konsorcijs (*Novarka* un *CH2M Hill*) uzaicināja iesniegt komercpriekšlikumus. Izskatīšanu un novērtējumu pabeidza līdz 2006. gada februārim.

Turpmākais NSC novērtēšanas process izrādījās visai ilgstošs, jo dažas Ukrainas amatpersonas iesniedza sūdzību par iepirkuma procedūru un apšaubīja tās rezultātus, un pieprasīja turpmāku pārskatīšanu saskaņā ar Černobiļas reaktora pārseguma fonda noteikumiem un ERAB iepirkumu politiku un noteikumiem.

Visi jautājumi tika atrisināti iesaistītajām pusēm labvēlīgi, un neatkarīgi novērotāji apstiprināja, ka sarunas pirms līguma piešķiršanas ir veiktas pienācīgi. Sapulcē 2007. gada 17. jūlijā donori atļāva bankai dot savu atļauju Dotāciju līgumam Nr. 8 NSC vajadzībām un apstiprināja līdzekļu sākotnējo piešķirumu. Augusta sākumā

banka un Ukrainas iestādes parakstīja dotāciju līgumu. ČAES dokumentu par piešķirumu konsorcijam *Novarka* nosūtīja 9. augustā, un faktisko līgumu parakstīja 2007. gada 24. augustā. Pašreizējais grafiks paredz pabeigt *NSC* līdz 2011. gada decembrim.

3.4. Veselība, drošība un vide

Vides rīcības plānu, ko izveidoja 1998. gadā atbilstīgi ERAB standarta politikai, regulāri atjaunina un periodiski revidē bankas Vides nodaļa un tās neatkarīgie konsultanti.

Ir svarīgi atzīmēt, ka 2004. gadā tika ieviestas biomedicīnas un pārbaužu programmas un tika pārbaudīti vairāk nekā trīs tūkstoši cilvēku. Saistībā ar 86 pabeigtajiem līgumiem nav bijis radioloģisko vai rūpniecisko avāriju ar nopietnām sekām.

3.5. Radioaktīvo atkritumu apsaimniekošana

Tiek prasīta pastāvīga Ukrainas iestāžu uzmanība atkritumu apsaimniekošanas problēmām un starptautisko projektu koordinēšanai, kuri attiecas uz radioaktīvajiem atkritumiem, lai *SIP* netiktu nepamatoti kavēts. Ir izstrādātas aizsardzības iekārtas, lai atrisinātu steidzamākās problēmas (ieskaitot papildtelpu augsta līmeņa atkritumu uzglabāšanai, ko darīja pieejamu *TACIS* finansētais Rūpnieciskais komplekss cieto radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanai), tādējādi īstermiņā atkritumu uzglabāšana neietekmēs svarīgo *SIP* pabeigšanas posmu.

4. PĀRSKATĪTAIS GRAFIKS UN IZMAKSU TĀME

4.1. Grafiks

SIP izveide sākās 1998. gada beigās ar *PMU* izveidi, kā arī licencēšanas konsultanta līguma piešķiršanu Ukrainas kodolregulatoram un „*Early Biddable Projects*”. Lai arī bija kavējumi, ne pārseguma stabilizācija, ne *SIP* uzdevumu izpilde neietekmēja *SIP* izbūves svarīgo posmu, to vienmēr noteica ar *NSC* saistītās darbības.

Līdz 2003. gada vidum *PMU*, pamatojoties uz konceptuālā projekta un detalizētā projekta apstiprinājumu un ņemot vērā 5 gadu termiņu *NSC* būvniecībai, uzskatīja, ka *NSC* ekspluatācija varētu sākties līdz 2008. gada beigām, bet kavējumi konkursa procedūrā piespieda *PMU* šo plānu pārskatīt.

NSC galvenie starpposma mērķi

Pabeigti:

2001. gada aprīlis Droša iežogojuma stratēģija (P10 plānošanas lēmums)

2001. gada jūlijs Sākas darbs pie konceptuālā projekta darba uzdevuma

2002. gada maijs-oktobris Paziņojums turpināt darbu/līguma piešķiršana konceptuālā projekta izstrādei

2003. gada jūnijs Konceptuālais projekts pabeigts
2003. gada decembris Konceptuālais projekts iesniegts normatīvai pārskatīšanai
2004. gada marts Uzaicinājumi iesniegt detalizētu projektu un būvniecības priekšlikumu
2004. gada jūlijs Ministru kabinets apstiprina konceptuālo projektu
2004. gada novembris Saņemti 1. posma (tehniskie) priekšlikumi
2005. gada septembris Komercepriekšlikumi no diviem konsorcijiem – konkursa dalībniekiem
2005. gada novembris Komercepriekšlikumi pārskatīti
2006. gada februāris Novērtējums pabeigts
2006. gada septembris ERAB iepirkumu un līgumu slēgšanas komiteja (*PCC*) izskata un apstiprina novērtējumu
2006. gada decembris līdz *NSC* pirmslīguma apspriedēm
2007. gada jūnijs
2007. gada augusts *NSC* līguma piešķiršana

Plānots:

2008. gada decembris *NSC* detalizēta projekta pabeigšana (16 mēneši)
2011. gada decembris *NSC* pabeigšana (būvniecība 3 gadi)

4.2. Izmaksu tāme

SIP sākotnējās provizoriskās izmaksas 1997. gadā aprēķināja 758 miljonu ASV dolāru apmērā, kam pieskaitīja vienreizēju maksājumu 10 miljonu ASV dolāru apmērā pārvaldes iestāžu atbalstam, kopējai summai tādējādi sasniedzot 768 miljonus ASV dolāru. Minēto skaitli uzrādīja kā provizorisko izmaksu tāmi, kas kalpoja par pamatu starptautisko līdzekļu solījumiem par ieguldījumiem fondā.

ERAB un *PMU* norādīja sapulcei, ka *SIP* bija konceptuāls dokuments, kurā norādīti tikai galvenie projektu elementi. *SIP* izveides laikā darbības joma mainījās, lai ņemtu vērā jaunas vajadzības vai likvidētu nevajadzīgus uzdevumus. *SIP* ietvaros tika pieņemts, ka vairums sagatavošanās un infrastruktūras darbu būs pieejami, bet faktiski daudzi no šiem projektiem bija jāpievieno darbības jomai. *SIP* nebija paredzēts laiks normatīvam procesam, kas arī palielināja izmaksas, un tajā nebija neiekļautas izmaksas, kas saistītas ar fonda pārvaldību. Tomēr lielākās izmaksām pieskaitītās summas bija *NSC* neparedzētie izdevumi un cenu pieaugums, kas nebija iekļauti 1997. gada provizoriskajās izmaksās. Daži no galvenajiem izmaksu elementiem, jo īpaši tērauda, enerģijas, cementa un Ukrainas darbaspēka izmaksas, kopš 1997. gada ir strauji pieauguši (krietni pārsniedzot vidējo inflācijas līmeni).

PMU 2003. gadā iesniedza pirmo izmaksu tāmi, kas pamatota uz pabeigto projektu faktiskajām izmaksām, notiekošo projektu līgumu vērtībām un aplēsēm par vēl nesāktiem projektiem, summai sasniedzot USD 1 091 062 000. Korekcija tika iesniegta donoru sapulcei 2006. gada februārī. Tā koriģēja iepriekšējo tāmi, pamatojoties uz apakšprojektu progresu un pabeigšanu, un ņēma vērā cenas, ko pieprasīja abi *NSC* solītāji. Izrādījās, ka tas ir daudz vairāk nekā paredzēts, un *SIP* izmaksu tāme palielinājās līdz USD 1 204 103 000.

Tā kā kavējumi konkursa procedūrā ietekmēja *NSC* līguma noslēgšanu, izmaksas palielināsies saskaņā ar konkursa noteikumiem. Donoru sapulcē 2007. gada 17. jūlijā *PMU* iesniedza savu jaunāko „*SIP* izmaksu prognozi”, kurā izmaksas sasniedza 1,390 miljonus ASV dolāru, kas nozīmēja izmaksu pieaugumu par 186 miljoniem ASV dolāru, salīdzinot ar iepriekšējo tāmi. Ievērojamākās izmaiņas, kas izraisīja minēto palielinājumu, bija cenu pieaugums *NSC* piešķiršanas kavēšanās dēļ (87,5 miljoni ASV dolāru), ieguldījuma summas ASV dolāros pieaugums EUR un ASV dolāra kursa izmaiņu dēļ (51,3 miljoni ASV dolāru) un *NSC* izmaksu pieaugums darbu izpildes laikā (47,3 miljoni ASV dolāru).

Nākamais svarīgais solis izmaksu novērtēšanā būs *NSC* detalizētā projekta pabeigšana, kas sniegs precīzu pārskatu par faktiski vajadzīgajiem materiālu daudzumiem un izmaksām. Sagaidāms, ka tas būs pieejams līdz 2008. gada beigām (apmēram 16 mēnešus pēc līguma piešķiršanas).

5. FINANŠU PĀRSKATS

5.1. Ienākumi un izdevumi

Banka 2007. gada jūnija beigās reģistrēja kopējos ieguldījumus *CSF* 739 miljonu euro apmērā atbilstīgi saistībām, kas uzņemtas ar ieguldījumu līgumiem, dāvinājumiem un ieguldījumiem natūrā. Fonds ir uzkrājis procentus 71 miljonu euro apmērā, kas dod kopsummu 810 miljonu euro apmērā. Turklāt ir vēl vairāki solījumi (vairākums veikti 2005. gada maijā Londonā līdzekļu piesaistīšanas pasākumā), kuru kopsumma ir aptuveni 100 miljoni euro un kas vēl jāatvēr kā ieguldījumu līgumi un faktiskie maksājumi.

Līdz 2007. gada 30. jūnijam saskaņā ar 7 dotāciju līgumiem, kas līdz tam noslēgti, ir piešķirti 457 miljoni euro. Kopējā līgumu vērtība, kas noslēgti minēto dotāciju līgumu ietvaros, sasniedz 356 miljonus euro, no kuriem 308 miljoni euro ir izmaksāti.

Nepiešķirto līdzekļu summa 2007. gada 30. jūnijā bija aptuveni 300 miljoni euro. Minētā summa palielināsies līdz apmēram 400 miljoniem euro, ja nesamaksātās apsoltās summas, kas vēl nav noformētas, kļūs faktiski pieejamas.

5.2. Jauni solījumi

SIP izmaksu tāme 1,091 miliona ASV dolāru apmērā, tika sīki analizēta donoru sapulcē 2004. gada aprīlī. Tolaik tika skaidri pateikts, ka apsoltie, bet vēl neatvēlētie līdzekļi, kas pieejami *CSF* ietvaros, nav pietiekami, lai nākotnes dotāciju līgums Jaunajam drošajam iežogojumam būtu efektīvs.

Pēc vienošanās starp donoriem par attiecīgajiem ieguldījumiem Londonā 2005. gada 12. maijā ERAB notika solīšanas pasākums. Donori apsolīja summu, kas līdzvērtīga 181 496 miljoniem euro, ieskaitot 49,1 miljonu euro no Komisijas, 22 miljonus euro no Ukrainas un, pirmoreiz, 10 miljonus euro no Krievijas. Komisijas solījuma pirmā daļa (14,4 miljoni euro) ir iemaksāta CSF saskaņā ar Padomes 2006. gada 4. decembra lēmumu⁸, otro daļu (10 miljonus euro) finansēs ar Kodoldrošības sadarbības instrumentu un samaksās 2007. gadā. Komisijas apsolītās summas atlikums tiks samaksāts laika posmā no 2008. līdz 2011. gadam.

Pašlaik CSF ir pieejami pietiekami līdzekļi, lai atļautu NSC līguma pirmā posma pabeigšanu, bet ar esošajiem līdzekļiem, kam pieskaitītas nesamaksātās apsolītās summas, kas vēl jākonvertē ieguldījumu līgumos, nepietiks, lai nosegtu visas līguma izmaksas.

Lielā astoņnieka dalībnieki un Komisija, kas ir galvenie CSF ieguldītāji, atkārtoti uzsvēruši savu apņemšanos piedalīties SIP pabeigšanā. Tas ir skaidri teikts Lielā astoņnieka Kodoldrošības grupas (*G8 Nuclear Safety and Security Group; NSSG*) ziņojumā vadītājiem Lielā astoņnieka augstākā līmeņa sanāksmēm Sanktpēterburgā 2007. gada jūlijā. Nesenās 2007. gada jūnijā Heiligendammā notikušās Lielā astoņnieka augstākā līmeņa sanāksmes deklarācijā ir teikts:

„...Atzīstot Černobiļas 1986. gada avāriju, mēs atkārtoti apstiprinām savas saistības – saskaņā ar bijušā Lielā septiņnieka/Lielā astoņnieka augstākā līmeņa sanāksmju deklarācijām un saprašanās memorandiem, kā arī ar Černobiļas reaktora pārseguma fonda (CSF) un Kodoldrošības konta (NSA) programmu starpniecību – uzņemt kopīgus centienus ar Ukrainu, lai pārveidotu bojātā reaktora bloka teritoriju drošos apstākļos.”

6. UZRAUDZĪBA UN ATBALSTS NO EIROPAS KOMISIJAS PUSES

Kā galvenā CSF ieguldītāja Komisija ļoti cieši seko to jautājumu attīstībai, kuri attiecas uz fondu, jo īpaši to, kam ir ietekme uz grafiku un finansēm. Komisijas dienesti regulāri sazinās ar pārējiem galvenajiem donoriem, jo īpaši donoriem Eiropas Savienībā, un ERAB. Komisija vajadzības gadījumā ir sniegusi savu politisko atbalstu, piemēram, atbalstot fonda noteikumus (kuros izmantoti bankas iepirkumu noteikumi) konkursa procedūrā par NSC.

Komisijas atbalsts Černobiļas projektiem neaprobežojas tikai ar CSF. TACIS programmai ir bijusi nozīmīga loma 1995. gada saprašanās memoranda starp Lielo septiņnieku, EK un Ukrainu par Černobiļas reaktora slēgšanu izveidē. EK līdz šim ir veltījusi apmēram 470 miljonus euro Černobiļai un saistītajiem projektiem, vairākums no kuriem ir no TACIS budžeta. Minētajos projektos pētīja, novērtēja un mazināja Černobiļas avārijas sekas un sniedza atbalstu iekārtas 1., 2. un 3. bloka izņemšanai no ekspluatācijas. EK veica ieguldījumu, lai segtu arī papildu izmaksas saistībā ar aizstājējenerģiju, kas radās pēc pēdējā darbojošā bloka slēgšanas 2000. gadā. Citi projekti bija vērsti uz Černobiļas reaktora slēgšanas sociālajām un reģionālajām sekām un sniedza atbalstu enerģijas nozares reformai Ukrainā.

⁸ OV L 346, 9.12.2006., 28. lpp.

Komisija atbalstīja Rūpnieciskā kompleksa cietajiem radioaktīvajiem atkritumiem (*Industrial Complex for Solid Radwaste Management; ICSRM*) celtniecību, kas jau tuvojas nobeigumam, un projektus ERAB kodoldrošības konta ietvaros. Tā sniedza arī atbalstu Ukrainai konferences organizēšanā, kas 2006. gadā atzīmēja avārijas 20. gadadienu. Sociālajā un veselības jomā tā pašlaik atbalsta *CORE* programmu. Paredzēts arī atbalstīt projektu, lai uzlabotu bērnu dzīves apstākļus avārijas skartajā rajonā.

Jaunākie izmaksu palielinājumi, lai cik tie būtu neizbēgami, rada iemeslu bažām. Komisija turpinās nodarboties ar Černobiļas reaktora jautājumu un paliks uzticīga plāniem veikt papildu centienus saskaņā ar vēsturisko sloga sadalījumu, bet nevar sagaidīt, ka tā turpinās ieguldīt līdzekļus visu izmaksu palielinājumu segšanai tikai no Kodoldrošības instrumenta ierobežotā budžeta; tas kaitētu citiem kodoldrošības projektiem. Krievijas Federācijas ieguldījums, kura nesēn kļuva par fonda donoru, un Ukrainas papildu ieguldījums palīdzēja samazināt deficītu, tomēr tiek sagaidīts, ka Ukraina aizvien vairāk uzņemsies atbildību par projektiem un ieguldīs lielāku finansiālā sloga daļu.

7. SECINĀJUMI

Ir sasniegts ievērojams progress attiecībā uz projektiem saskaņā ar Pārseguma izveides plānu (*SIP*), jo infrastruktūras un esošā pārseguma stabilizācija, ko pabeidza pēc grafika un iekļaujoties budžetā.

SIP pārvaldības un vides revīzijas, ko veica 2007. gadā, apstiprināja esošās pārvaldības, kā arī rūpniecības, veselības un drošības pasākumu atbilstību. Tomēr pārvaldības revīzija atkal norādīja uz vajadzību palielināt kvalificētu Ukrainas darbinieku skaitu Projekta pārvaldības vienībā (*PMU*), lai aizstātu atkarību no rietumu *PMU* darbiniekiem un nodrošinātu pārvaldības ilgtermiņa stabilitāti pēc *NSC* ekspluatācijas sākšanas.

SIP pabeigšanas grafiks pašreiz beidzas 2011. gadā. Svarīgo realizācijas gaitu nosaka Jaunā drošā iežogojuma (*NSC*) līguma starpposma mērķi. Sagaidāms, ka rūpīga analīze un sagatavošanās darbs samazinās dārgu kavējumu risku būvniecības posmā. Laba pārvaldība un visu personu, jo īpaši Ukrainas valdības un regulatoru, sadarbība būs būtiskas projekta sekmīgai pabeigšanai.

SIP kopējās izmaksas, ņemot vērā jau pabeigto vai notiekošo projektu izmaksas, un pašreizējās *NSC* izmaksas, kam pieskaitīts izmaksu pieaugums, tiek lēstas 1,390 miljonu ASV dolāru apmērā.

Ņemot vērā 2005. gadā Londonā veiktos solījumus, pašlaik *CSF* ir pieejami pietiekami līdzekļi, lai noslēgtu līgumu par *NSC* un sāktu darbu. Tomēr atbilstīgi jaunākajām aplēsēm ar esošajiem līdzekļiem nepietiek, lai pabeigtu projektu. Būs vajadzīgi papildu līdzekļi, lai pabeigtu Černobiļas projektus, ko finansē *CFS*, kā arī Kodoldrošības konts.

SIP no paša sākuma ir bijis nepietiekami finansēts, un arī turpmāk tam būs jāpaļaujas uz starptautiskās sabiedrības solidaritāti, un tas kļūst aizvien grūtāk konkurējošu prioritāšu dēļ.

Tiek sagaidīts, ka Ukraina uzņemsies nozīmīgāku lomu pārvaldīšanā un finansēšanā galvenās būvniecības posmā Černobiļas teritorijā, kas novedīs pie ilgtspējīgas iekārtu pārvaldības no Ukrainas puses pēc *NSC* ekspluatācijas sākšanas.